

КАР'ЄРНІ ОРІЄНТАЦІЇ СУЧАСНОЇ ОСОБИСТОСТІ

Лозовецька В.Т. - доктор педагогічних наук, професор, - головний науковий співробітник лабораторії професійної кар'єри ІПТО НАПН України, м.Київ

Кар'єрні досягнення людини багато в чому залежать від рівня її особистісного та професійного розвитку. Тут мають значення такі аспекти, як: кваліфікація - рівень підготовленості до певного виду діяльності; мотивація щодо здійснення професійних дій, само мотивація, яка безпосередньо пов'язана із основними цінностями людини, які не завжди стосується реалій закладу праці; соціалізація та професійна самореалізація [1, 64-71].

Варто зазначити, що професійна самореалізація сучасного фахівця істотним чином залежить від усвідомлення особистісного сенсу, реалізації цілей і мотивів у виконанні професійних функцій в умовах ринкового середовища. Професійний успіх визначається, передусім, активністю самого суб'єкта у тому чи іншому виді діяльності, його здатністю самостійно обирати професію, форми професійного навчання та вдосконалення, індивідуальні шляхи розвитку професійної кар'єри.

Однак, як свідчать результати наших досліджень переважна більшість майбутніх фахівців на ринку праці має певні труднощі у виборі професії та у подальшому професійному становленні. Можна виділити ряд типових психологічних проблем, пов'язаних з професійним становленням сучасної особистості. До них насамперед належать:неузгодженість ідеального і реального образу обраної професії; несприйняття ціннісних орієнтацій щодо успіху у професійній діяльності в умовах ринкового середовища; неузгодженість реальної та ідеальної мотивації щодо професійної само актуалізації особистості в сучасних умовах праці; неадекватна самооцінка власних здатностей та можливостей.

На нашу думку, суттєвим у вирішенні вищезазначених проблем, є застосування компетентісно орієнтованих технологій навчання, передбачаючи системне відтворення у навчальному процесі реальних умов професійної діяльності, оновлення змісту, форм і методів професійного навчання,

спрямованого на формування відповідного рівня компетентності. Причому, формування компетентності має забезпечити не тільки загальний рівень професійної підготовки, його готовність до здійснення реальних професійних дій у конкретній галузі праці, але, насамперед, здатність до системного професійного розвитку. Ефективність кар'єрного зростання особистості в сучасних умовах праці істотним чином обумовлена характером її взаємодії з навколишнім професійним середовищем відповідно до змін умов праці, рівнем творчого пристосування особистості до актуальних професійних вимог, особистісним сенсом у тій чи іншій галузі діяльності.

Отже, стратегія побудови кар'єри сучасної особистості являє собою специфічну систему дій щодо професійної адаптації в реальних умовах праці, розвитку професіоналізму, відповідних особистісних перетворень і змін у досягненні кар'єрних цілей людини. В сучасних концепціях професійного становлення підкреслюється той факт, що сам суб'єкт може виступати творцем своєї кар'єри.

Слід зазначити, що найважливішою детермінантою професійного розвитку людини є її уявлення про себе, власне кажучи реальне оцінювання власного особистісного і професійного потенціалу, так звана «Я -концепція», яку кожна людина втілює в серію кар'єрних рішень щодо кар'єрних орієнтацій. Кар'єрні орієнтації виникають у процесі соціалізації і професіоналізації індивіда на основі відповідного професійного мислення в початковий період розвитку кар'єри. Вони достатньо стійкі і можуть залишатися стабільними протягом тривалого часу, кар'єрні орієнтації особистості - це вимоги індивіда, які він висуває до себе як до професіонала і до обраної ним професійної діяльності. Ці орієнтації визначаються особистісною концепцією, талантами, спонуканнями, мотивами і цінностями. Ними керується людина, обираючи кар'єру. Критерії кар'єрних орієнтацій особистості багато в чому визначаються інтересами і нахилами особистості до того чи іншого типу професійної діяльності. Кар'єрна орієнтація допомагає людині реалізувати себе чи само актуалізуватися у професійному плані. Це стає можливим, якщо професія обирається відповідно до власних інтересів і

здібностей. У протилежному випадку, коли професійний вибір визначається випадковим фактором чи умовами ситуації (близькість роботи до місця проживання, мода на дану професію, можливість отримати місце по знайомству тощо), людині важко реалізувати власний особистісний і професійний потенціал.

Існує низка факторів, що впливають на розвиток того чи іншого типу кар'єрних орієнтацій. Це психологічний тип особистості, пізнавальні інтереси, нахили, професійна спрямованість, професійна мотивація. Кожна людина має набір особистісних характеристик, концепцію, мотиви, цінності, які визначають вибір кар'єри. У серії кар'єрних рішень людини втілюється її професійна «Я-концепція». Часто відбувається не усвідомлена реалізація людиною своїх кар'єрних орієнтацій. Врахування цих факторів, значно збільшує ймовірність вибору індивідумом тієї кар'єри, яка буде приносити йому найбільше моральне задоволення і дозволить максимально реалізувати свій особистісний і професійний потенціал. Виділяють декілька типів кар'єрних орієнтацій: професійна компетентність - орієнтація пов'язана з наявністю здатностей у тій чи іншій галузі діяльності; менеджмент - орієнтація особистості на інтеграцію зусиль інших людей, управління різними сторонами діяльності виробництва; автономія - орієнтація на виражену потребу все робити по-своєму, без дотримання тих чи інших організаційних правил та обмежень; стабільність - орієнтація, обумовлена потребою в безпеці, стабільності, передбачуваності майбутніх подій; служіння - орієнтація, спрямована на реалізацію головних життєвих цінностей таких, як, наприклад, робота з людьми, служіння людству, допомога людям, бажання зробити світ кращим; виклик - орієнтація, пов'язана з такими цінностями, як конкуренція, подолання перешкод, вирішення складних завдань; інтеграція стилів життя - орієнтація на інтеграцію різних сторін і способів особистісного і професійного життя; підприємництво – орієнтація пов'язана з прагненням людини створювати нове, долати перешкоди, бути конкурентоспроможним, відкритим на зміни. готовим до ризику [2,3,4].

Отже, особливості професійного розвитку особистості, передусім, зростаюча конкуренція підвищують роль індивідуального планування кар'єри та

визначення кар'єрних орієнтацій щодо розвитку підприємницьких якостей, вивчення ціннісно-мотиваційних, особистісних і професійних критеріїв, обґрунтування на цій основі психолого-педагогічних умов креативної само реалізації особистості, її конкурентоздатності на сучасному ринку праці.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Долгих Л. Кар'єрні домагання як суб'єктивний механізм професійної самореалізації /Л.Долгих // Соціальна психологія. -2005. -№ 2. - С. 64-71
2. Ліфарєва Н. В. Психологія особистості /Н.В.Ліфарєва:Навчальний посібник. - К.: Центр навчальної літератури, 2003. - 237 с.
3. Серегина И.И. Профессиональная карьера /И.И.Серегина // Социологические исследования. -1999. -№ 4. - С. 78-86
4. Walentyna Łozowiecka. Teoretyczne i praktyczne zasady kształtowania postaw konkurencyjnej zdolności jednostki / W.Łozowiecka /Edukacja i praca. Konteksty–wyzwania –antynomie. Bydgoszcz, 2008.-s.247-256.